

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра педагогічної та вікової психології

СИЛАБУС
нормативної дисципліни
ПРЕВЕНТИВНА ПРАКТИКА

Підготовки Освітнього ступеня Магістр
Спеціальності 053 Психологія
Освітньо-професійної програми Психологія

Луцьк – 2021

Силабус нормативної дисципліни «Превентивна практика», підготовки Освітнього ступеня Магістр, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія за освітньо-професійною програмою Психологія

**Розробники: Гошовська Д.Т., канд. психол. наук, доцент,
Іванашко О.Є., канд. психол. наук, доцент**

Силабус нормативної дисципліни затверджено на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології

протокол № 1 від 27 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри: _____ _____ Гошовський Я.О.

© Гошовська Д.Т., 2021

I. Опис дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна /освітньо-наукова/освітньо-творча програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки Спеціальність 053 Психологія Освітньо-професійна програма Психологія, Освітній ступінь - Магістр	Нормативна
Заочна форма навчання		Рік навчання__2__
Кількість годин/кредитів 150 / 5		Семестр__3-й
ІНДЗ/ Професійно-орієнтоване завдання: немає _____		Самостійна робота 142 год. Консультації 8 год.
Мова навчання		українська Форма контролю: залік

II. Інформація про викладача (- ів)

ППП Гошовська Дарія Тарасівна

Науковий ступінь кандидат психологічних наук

Вчене звання доцент

Посада доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Контактна інформація e-mail: Hoschovskadarija@vnu.edu.ua

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

Консультації зі студентами проводяться згідно графіка консультацій кожного вівторка з 14.00 до 16.00. Якщо студент потребує консультацій, то час їх проведення узгоджується з викладачем попередньо.

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу

Розроблений силабус Превентивної практики призначений для студентів Освітнього ступеня Магістр, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія за освітньо-професійною програмою Психологія. У ньому чітко визначені мета і завдання практики, компетентності, зміст практики, форми та методи контролю, критерії та методи оцінювання програмних результатів практики, наведено список основної і додаткової літератури.

Викладений матеріал відповідає наскрізній програмі практик для підготовки магістрів спеціальності спеціальності 053 Психологія за освітньо-професійною програмою Психологія.

Загальний обсяг практики відповідає кількості годин, відведених навчальним планом превентивної практики для підготовки магістрів галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія, реальному бюджету часу студента, відведеного для виконання завдань практики.

Силабус Превентивної практики підготовки студентів 2-го курсу ступеня вищої освіти магістр, галузі знань галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія укладена на основі Закону України «Про освіту» №2145 VIII від 05.09.2017 р., Закону України «Про вищу освіту» № 1556 – VII від 01.07.2014 р., Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08.04.1993р. № 93 (зі змінами), рекомендацій про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, розроблених науковою установою «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти у 2013 році, «Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки, навчального плану та освітньо-професійної програми для спеціальності 053 Психологія.

На Превентивну практику відводиться 150 годин (5 кредитів ECTS) у 3-му семестрі. Превентивна практика проходить на базі факультету Психології, Волинського національного університету імені Лесі Українки та (або) на базах проходження практик, відповідно до укладених договорів з іншими закладами та запитами потенційних стейкхолдерів.

Превентивна практика є завершальним етапом практичної підготовки випускників факультету психології до роботи на посаді викладача психології ЗВО, відповідно до професійної кваліфікації: Психолог. Викладач психології. Фахівець з навчання та розвитку.

Превентивна практика для студентів-магістрів реалізується як атрибут освітньої діяльності, що надає цілеспрямованому процесу виховання і навчання системного попереджувального характеру; сприяє виробленню дитиною та молоддю ціннісного ставлення до себе, природи і суспільства, допомагає розкриттю внутрішнього потенціалу особистості, її самореалізації та набуттю нею ключових життєвих компетенцій протидії можливим деструктивним впливам соціуму.

Превентивна практика студентів ступеня вищої освіти магістра проводитиметься в умовах безпосередньої превентивної, організаційно-методичної, виховної та науково-дослідної роботи у закладах вищої освіти з метою закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття і удосконалення практичних навичок і умінь, формування фахової компетентності та практичного досвіду превентивної та просвітницької діяльності.

Пререквізити: Загальна психологія, Вікова психологія, Соціальна психологія, Психологія мотивації та емоцій, Психологія особистості, Педагогічна психологія, Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу, Методика викладання психології, Педагогічна практика, Психологія депривації, Психологія особистісної події, Психологічний розвиток та супровід осіб різних категорій, Психодизайн навчальної і професійної діяльності, Психологія здоров'я та ортобіозу особистості.

Постреквізити: Переддипломна науково-дослідна практика, Психологія безпеки особистості, Сучасні методики навчання, Психологія розвитку професійної кар'єри та професійної мобільності, Психологія девіантної особистості, Дитячий психоаналіз: діагностичний і терапевтичний дискурс, Психологія безпеки особистості.

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

3.1. *Метою* Превентивної практики є поглиблення і закріплення знань студентів магістратури з питань організації і форм здійснення навчально-виховного процесу, їх наукового та навчально-методичного забезпечення; формування вмій і навичок опрацювання активних методів супроводу в освіті та реалізації завдань превентивного виховання, означених у Концепції превентивного виховання дітей і молоді.

Превентивна практика для студентів-магістрів реалізується як атрибут освітньої діяльності, що надає цілеспрямованому процесу виховання і навчання системного попереджувального характеру; сприяє виробленню дитиною та молоддю ціннісного ставлення до себе, природи і суспільства, допомагає розкриттю внутрішнього потенціалу особистості, її самореалізації та набуттю нею ключових життєвих компетенцій протидії можливим деструктивним впливам соціуму.

Оволодіння технічними прийомами виховання особистості, здатної навчатися впродовж життя, діяти в змінних соціальних умовах відповідно до загальнолюдських цінностей, вміти досягати успіху в реалізації своїх здібностей і можливостей. Мета Превентивної практики обумовлена соціальною потребою у новому типі особистості, що зумовлює пошуки нових форм, методів і прийомів здійснення виховного впливу, де одним із ефективних шляхів формування такої особистості є реалізація завдань превентивного виховання, означених у Концепції превентивного виховання дітей і молоді.

3.2. Основними завданнями Превентивної практики є:

- створення необхідних і достатніх умов для формування превентивного середовища в навчальному закладі через органічну взаємодію таких компонентів як концептуальний, управлінський, дидактичний, виховний, методичний, соціальний, ресурсний,
- створення варіативних моделей виховних систем в умовах превентивного середовища,
- використання активних форм організації превентивного виховання у закладі освіти,
- забезпечення комплексного впливу на фізичний, психічний, соціальний і духовний розвиток особистості,
- сприяння формуванню здорового способу життя,
- організація правовиховної, профілактичної роботи, партнерської взаємодії закладів освіти, батьків, громадських організацій та ін.

- моделювання виховної системи закладу освіти превентивного спрямування та її компонентів, партнерської взаємодії з громадою, юридичну відповідальність дітей та підлітків,
- формування навичок просоціальної поведінки засобом превентивного виховання,
- підвищення ефективності профілактики асоціальних проявів у поведінці дітей та учнівської молоді, нівелювати або зменшувати вплив на них негативних факторів соціального оточення,
- системний науково-методичний супровід впровадження моделей превентивної освіти і виховання,
- формування превентивного виховного середовища через особистісно орієнтований, аксіологічний, діяльнісний, системний, компетентнісний, середовищний підходи,
- створення й запровадження цілісної моделі виховної системи в умовах превентивного середовища на основі громадянських та загальнолюдських цінностей як орієнтовної для проектування виховної системи закладу освіти, класу, учня, як основи успішного розвитку й саморозвитку особистості,
- формування життєвокомпетентної, фізично досконалої, конкурентоспроможної молоді людини, здатної до соціалізації у суспільному просторі, проектування свого майбутнього,
- використання: традиційних та нетрадиційних форм, методів, прийомів (масових, групових, індивідуальних),
- використання у практичній діяльності: інноваційних виховних активних й інтерактивних технологій (метод проектів, колективні творчі справи, квести, ток-шоу інтерактивні та ігрові технології, учнівське портфоліо, технології “Створення ситуації успіху”, формування творчої особистості тощо).
- сприяти підвищенню ефективності й дієвості виховання, профілактики правопорушень, дитячої бездоглядності та безпритульності, формування життєвої компетентності особистості, її соціалізації у суспільному просторі.
- об’єднання зусиль різних суб’єктів превентивної роботи.

3. Результати навчання (Компетентності):

В результаті засвоєння дисципліни у студентів формуються наступні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК11. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.

ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР13. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності

4. Структура дисципліни

(денна, заочна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Превентивна освіта і виховання: науково-методичний та соціально-психологічний аспекти						
Вивчення стану превентивного виховання в класах і в школах. Психолого-педагогічна діагностика учнів та сприяння їх адаптації до нових соціальних умов, виявлення різних форм девіантної поведінки.	15			15		

Консультативно-методична допомога всім учасникам освітнього процесу питань виховання та розвитку учнів.	16			15	1	
Просвітницько-профілактична робота щодо формування в учнів орієнтації на здоровий спосіб життя та захист психічного здоров'я, профілактику негативних явищ, підвищення психологічної культури в закладі у сім'ї.	16			15	1	
Здійснення психолого-педагогічних заходів щодо корекції відхилень у психофізичному й інтелектуальному розвитку і поведінці, схильності до залежностей та правопорушень, подолання різних форм девіантної поведінки, формування соціально корисної життєвої позиції та професійної орієнтації.	16			15	1	
Забезпечення та захист прав дітей, представлення їх інтересів у різних соціальних та правових установах; налагодження роботи з органами місцевого самоврядування, службою у справах сім'ї та молоді для здійснення соціально-психологічного супроводу дітей (сімей), які перебувають у складних життєвих обставинах, дітей "групи ризику".	12			11	1	
Разом за модулем 1	75			71	4	50
Змістовий модуль 2. Моделювання виховної системи закладу освіти превентивного спрямування та її компонентів: використання активних форм організації превентивного виховання у закладі освіти						
Впровадження програми пропедевтичної роботи (читання лекцій, проведення виховних занять); Проведення індивідуальних та групових консультацій (учнів, батьків, класних керівників)	11			11		
Проведення тренінгових занять з підвищення самооцінки, самовизначення, настанова на позитивну програму життя;	16			15	1	

допомога учням в аналізі своєї поведінки;						
Використання у практичній діяльності: інноваційних виховних активних й інтерактивних технологій (метод проектів, колективні творчі справи, квести, ток-шоу інтерактивні та ігрові технології, учнівське портфоліо, технології “Створення ситуації успіху”, формування творчої особистості тощо)	16			15	1	
Підготовка та проведення профорієнтаційного заходу для учнів випускних класів	16			15	1	
Узагальнюючий аналіз проведеної пропедевтичної роботи. Складання звіту за результатами пропедевтичної практики	16			15	1	
Разом за модулем 2	75			71	4	50
Види підсумкових робіт (за потреби)						
Модульна контрольна робота						
ІНДЗ						
Професійно-орієнтоване завдання						
Всього годин/ Балів	150			142	8	100

5. ЕТАПИ ПРАКТИКИ, зміст роботи, форма звіту, зміст консультації методиста (керівника практики)

<i>Термін</i>	<i>Зміст роботи</i>	<i>Форма звіту</i>
<i>I етап Підготовчий</i>	вивчення стану превентивного виховання в класах і в школі взагалі; вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду з проблеми; методичне та теоретичне обґрунтування засад, форм, методів розв'язання проблеми; розробка програми дій класних керівників, психолога, заступника директора з виховної роботи,	Звіт про практику
<i>II етап основний період</i>	розробка індивідуальних карт для контролю за учнями з девіантною поведінкою, суїцидальними	конспект лекцій, семінарів, виховних заходів, тренінгової програми,

	<p>схильностями, харчовою залежністю тощо;</p> <p>визначення основних заходів, відповідно до плану виховної роботи навчального закладу, сприяння у розробці контрольного виховного заходу;</p> <p>Впровадження програми пропедевтичної роботи (читання лекцій, проведення виховних занять);</p> <p>Проведення індивідуальних та групових консультацій (учнів, батьків, класних керівників)</p> <p>Проведення тренінгових занять з підвищення самооцінки, самовизначення, настанова на позитивну програму життя; допомога учням в аналізі своєї поведінки;</p> <p>Підготовка та проведення профорієнтаційного заходу для учнів випускних класів</p>	<p>профорієнтаційного заходу; план бесіди з батьками, учнями, класними керівниками</p>
<p><i>III етап</i> <i>Завершальний етап</i></p>	<p>Узагальнюючий аналіз проведеної пропедевтичної роботи.</p>	<p>конспект лекцій, семінарів, практичних занять керівнику Інформування студента-магістра щодо засобів оптимізації форм і методів проведення педагогічної роботи.</p>
<p>IV етап узагальнюючий</p>	<p>Підведення підсумків Складання звіту за результатами пропедевтичної практики</p>	<p>отримання характеристики від методиста-керівника Письмовий звіт про результати превентивної практики</p>

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Прочитати лекцію для учнів підліткового віку з метою попередження шкідливих звичок (асоціальної поведінки, харчової залежності, суїцидальних проявів тощо).
2. Провести бесіду з батьками асоціальних учнів (схильних до залежної поведінки, суїцидальних проявів тощо).
3. Підготувати та провести тренінг з підвищення самооцінки, самовизначення, настанови на позитивну програму життя
4. Підбір та розповсюдження психологічної та психолого - педагогічної літератури.

5. Провести профорієнтаційний захід для учнів випускних класів, підготувати та роздати рекламні буклети про факультет.
6. Підготувати звіт про проведену роботу, заповнити щоденник та презентувати стінгазету.

IV. Політика оцінювання

Критерії оцінювання кожного з завдань практики студенти отримують перед початком практики. Диференційована оцінка (бали) за кожне завдання практики виставляється керівником від кафедри педагогічної та вікової психології.

Після завершення практики відбувається захист в присутності комісії. Підсумкова оцінка за практику враховується нарівно з іншими оцінками, які характеризують успішність студента. Результати складання заліку з практики заносяться в залікову відомість, проставляються в заліковій книжці та в журналі обліку успішності.

При проходженні практики «**Превентивна практика**» студент виконує завдання згідно з навчальним планом та у відповідності до програми силабусу. Кожна із зазначених форм роботи максимально оцінюється:

Види роботи	Кількість балів (максимальна)
Підготовка та проведення лекцій, бесід, семінарів	20 балів
Конспект лекції, семінару, тренінгу, батьківських зб.	10 балів
Конспект індивідуальної або групової консультації	20 балів
Провести тренінгове заняття, підготувати конспект	20 балів
Підготовка та проведення виховних заходів з учнями	10 балів
Підготовка та проведення профорієнтаційного заходу, конспект та розроблені зразки профорієнтаційних буклетів,	10 балів
Написання звіту, оформлення документації	10 балів
Загальна кількість балів	100 балів

Таким чином, максимальний рейтинговий бал за проходження практики може становити **100** балів.

Учасник освітнього процесу має дотримуватися навчальної етики, толерантно ставитися до всіх учасників процесу навчання, дотримуватися часових меж та лімітів навчального процесу.

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу. У будь-якому випадку магістри зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів робіт.

У разі відсутності з поважної причини студент представляє виконані завдання у письмовому вигляді.

Якщо студент хоче покращити підсумковий бал за проходження практики, пропонується підготовка та захист презентації на одну із практичних тем курсу, або написання тез.

Студент може отримати додаткові бали, або ж претендувати на зарахування максимальної кількості балів за один вид роботи при наявності *сертифікату* за пройдене навчання додаткової практичної підготовки (підвищення компетентності) з психології, де зміст сертифікату (проблематика навчального курсу) відповідає змісту Асистентської науково-педагогічної практики, вказує на здобуті практичні вміння. А також за *участь в науково-практичній конференції* чи семінарі (круглому столі) при наявності програми участі, в якій зазначена форма участі студента: тема заявленої доповіді, або особиста включеність у практичні форми роботи заходу.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Критерії оцінювання проходження студентами Асистентської науково-педагогічної практики:

Оцінка «**відмінно**» - **(90-100 балів)** - всі завдання Превентивної практики виконано в повному обсязі, виявлено вміння магістранта застосовувати і творчо використовувати психологічні та методичні знання, пов'язані з особливостями психологічної діяльності в закладі освіти в напрямку превентивного виховання та освіти. Виявлено вміння впроваджувати програми пропедевтичної роботи (читання лекцій, проведення виховних занять), проведення індивідуальних та групових консультацій (учнів, батьків, класних керівників), проводити тренінгові заняття з підвищення самооцінки, самовизначення, настанова на позитивну програму життя; допомога учням в аналізі своєї поведінки. Студент демонструє використання у практичній діяльності: інноваційних виховних активних й інтерактивних технологій (метод проектів, колективні творчі справи, квести, ток-шоу інтерактивні та ігрові технології, учнівське портфоліо, технології “Створення ситуації успіху”, формування творчої особистості тощо).

Студент підготував та проведення профорієнтаційного заходу для учнів випускних класів.

Звіт подано у встановлений термін, який містить всі структурні елементи. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є характеристика, підписи керівника від бази та університету завірені печаткою. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника за практику від бази – «відмінно».

Оцінка «**дуже добре**» - **(82-89 балів)** – завдання, передбачені робочою програмою практики виконані правильно, але недостатньо повно. Виявлено вміння (на конструктивному рівні) застосовувати психологічні знання, пов'язані з особливостями діяльності в ЗО. Продемонстровано використання у практичній діяльності: інноваційних виховних активних й інтерактивних технологій (метод

проектів, колективні творчі справи, квести, ток-шоу інтерактивні та ігрові технології, учнівське портфоліо, технології “Створення ситуації успіху”, формування творчої особистості тощо).

Студент підготував та проведення профорієнтаційного заходу для учнів випускних класів.

Звіт подано у встановлений термін, який містить всі структурні елементи. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є характеристика, підписи керівника від бази та університету завірені печаткою. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника за практику від бази – «дуже добре».

Оцінка «добре» - (75 – 81 бали) - завдання практики виконано. В ході виконання завдань допускалися незначні помилки. Недостатньо аргументовано здійснював аналіз освітнього процесу. Під час проведення заходів виявляв старанність. Звітна документація оформлена згідно вимог. У щоденнику студента-практиканта зафіксовано зміст роботи протягом усього періоду проходження практики, є характеристика, підписи керівника від бази та університету завірені печаткою. Характеристика-відгук позитивна, оцінка керівника за практику від бази – «добре».

Оцінка «задовільно» - (67 – 74 бали) - завдання практики виконано не в повному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Недостатньо обґрунтовано вибирав методи проведення занять та форми проведення виховних заходів. Допускав помилки під час аналізу освітнього процесу. Звітна документація оформлена з помилками. Щоденник оформлено. У характеристиці-відгуку оцінка керівника за практику від бази – «задовільно».

Оцінка «достатньо» - (60 – 66 балів) - завдання виконано з помилками. Всі завдання практики виконувалися, але допущені неточності. Документація оформлена з помилками. Щоденник оформлено. У характеристиці-відгуку оцінка керівника за практику від бази – «задовільно».

Оцінка «незадовільно» - (1 – 59) незадовільно з можливістю повторного складання. Виявлені проблеми встановлення контакту, не сформовані вміння проводити відповідні види пропедевтичної діяльності. Звітна документація оформлена з помилками. Відсутній щоденник, характеристика-відгук. Студент не виконав запланованих завдань практики і виявив повну невідповідність до практичної діяльності на репродуктивному та конструктивному рівнях майбутньої професійної діяльності.

V. Підготовка до заліку

Після закінчення практики у *тижневий термін* кожен студент повинен подати керівникові від кафедри педагогічної та вікової психології для захисту пакет звітної документації. Після перевірки керівником практики документації практики, поданої студентом, відбувається *захист в присутності комісії*.

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Методичне забезпечення

1. Іванашко О. Є., Гошовська Д. Т. Методичні рекомендації до організації навчально-дослідницької діяльності студентів та написання наукових робіт. Луцьк, ВНУ ім. Лесі Українки, 2021. 76 с.

Література та інтернет-ресурси

1. Основна

1. Гошовський Я. Психолого-педагогічні засади ресоціалізації депривованої особистості: основні концептуальні положення. Resocjalizacja mlodocianych przestepcow na Ukraine i w Polsce : monografia. Red. P. Husak. Lublin : Wydawnictwo POLIHUMNIA Spolka z.o.o. 2019. S. 74-97.
2. Гошовський Я. О. Генетично-психологічний принцип як методологічна засада ресоціалізації депривованої особистості. Психогенеза особистості: вікові та педагогічні модифікації: монографія / За заг. ред. проф. Я. Гошовського. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2014. С.5-29.
3. Гошовський Я. О. Ревіталізація депривованої особистості: концептуальні засади. Ревіталізація психогенези депривованої особистості: монографія / За заг. ред. проф. Я. Гошовського. Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2015. С.10-41.
4. Гошовський Я. Психодіагностичний інструментарій для роботи з депривованими підлітками (ГРДУ, тривожність, невротизація). Ревіталізація психогенези депривованої особистості : [монографія] / За заг. ред. проф. Я. Гошовського. Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2015. С. 331-356.
5. Гошовський Я. Вступ. Інноваційні підходи до психолого-педагогічного супроводу інклюзивної освіти : навчально-наочний посібник / Укладачі: Я.О. Гошовський, О.Є. Іванашко, Д.Т. Гошовська, Н.К. Вічалковська. Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2019. С.6-10.
6. Гошовська Д. Т. Ревіталізація депривованої дитини у ситуації втраченого родинного генезу. Ревіталізація психогенези депривованої особистості: монографія / За заг. ред. проф. Я. Гошовського. – Луцьк: СНУ імені Лесі Українки, 2015. – С.130-161.
7. Гошовська Д. Т. Ревіталізаційно-розвивальний блок тренінгових ігор і вправ для роботи з депривованими підлітками. Ревіталізація психогенези депривованої особистості : [монографія] / За заг. ред. проф. Я. Гошовського. – Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2015. – С.357-385.
8. Гошовська Д. Т. Розуміння ФАСП та підтримка дітей з ФАСП: посібник / науковий редактор українського видання Гошовський Я.О. Редактори: Вічалковська Н.К., Іванашко О.Є., Гошовська Д.Т. – Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2017. – 60 с. (Рішенням вченої ради університету (протокол № 3) від 23 лютого 2017 р. Надати гриф «Рекомендовано» та рекомендувати до друку)
9. Гошовська Д., Гошовський Я. Дифузна ідентичність підлітків з різнотипних депривованих сімей. Психологічні перспективи. 2018. № 32. С. 85-96.
10. Гречаник О. Є. Превентивне виховання в школі. Виховна робота в школі. 2014. № 6. С. 2–8.
11. Закон України “Про освіту”. http://ukrainepravo.com/law-making/bill_passed_by_legislature/zakon-ukraini-pro-osvitu/.
12. Келембет Людмила. Теоретико-методичні засади формування превентивного здоров’язбережувального середовища навчального закладу. Джерела. 2014. №1–4. С. 12–17.
13. Концепція “Нова українська школа”. <https://osvita.ua/school/reform/54276/>.
14. Концепція превентивного виховання дітей і молоді (1998р.).
15. Лист Міністерства освіти і науки України “Про деякі питання щодо організації виховної роботи у навчальних закладах у 2017–2018 навчальному році” від 27 липня 2017 року №1/9–413 – https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/56857.
16. Максименко С. Д. Психолог в соціальній та педагогічній практиці: методологія, методи, програми, процедури. Навч. посібник. Київ, 1999.

17. Методичні рекомендації щодо проведення просвітницько-профілактичних занять з учнями 1–11 класів за програмою “Школа і поліція” за загальною редакцією Т. Журавля та К. Новохатньої. Київ, 2016.
18. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
19. Оржеховська В. М. Концептуальні засади формування превентивного виховного середовища навчального закладу в контексті здоров'яспрямованої діяльності / Електронний збірник матеріалів Всеукраїнської науково-пошукової конференції “Здоров'яспрямована діяльність навчального закладу в умовах превентивного виховного середовища”. 22 листопада 2012 року. Київ: 2011. Режим доступу: iitzo.gov.ua.
20. Оржеховська В. М., Кириленко С. В. Концепція превентивного виховання дітей і молоді (1998).
21. Оржеховська В. М., Кириченко В. І., Єжова О. О., Федорченко Т.Є. Концепція формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу в умовах нової соціокультурної реальності (проект). Психолого-педагогічні науки. 2013. №2. С.41–48.
22. Панок В. Г. Концептуальні підходи до формування особистості практичного психолога. Практична психологія та соціальна робота. 1998. № 4.
23. Пилипенко О.І. Превентивна педагогіка в контексті традиційних педагогічних поглядів. «Педагогіка і психологія» АПН України. Київ 2004. №1. С 14-18.
24. Пилипенко О.І., Превентивна освіта в інтеграції класичних педагогічних підходів. Педагогіка і психологія. 2004.-1. С.74-80.
25. Підлипна Л. В. Роль психолога у формуванні корпоративної культури школи. Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. 2013. Випуск 18. Частина 2. С. 10–22.
26. Плешаков А. Превентивне виховання в умовах валеологізації навчально-виховного процесу. Школа. 2011. №9. Вересень. С.71–84.
27. Попова О. Сутність превентивного виховання школярів. Психологічні аспекти. Психолог. ТОВ “Видавнича група “Шкільний світ”, 2017. №19. С. 51–56.
28. Превентивна освіта і виховання: теорія та практика. Науковометодичний збірник / Автори-упорядники: Келембет Л.І., Фляк О.О., Риндич О.М. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2019.
29. Тарасова Т. В. Моделювання превентивного виховного середовища сучасної сільської школи: проблеми, перспективи. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. Вип. 17, кн. 2. С. 338–347.
30. Формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу: навчально – методичний простір /Єжова О. О., Кириченко В. І., Тарасова Т. Є., Муромець В. Г., Нечерда В. Б., Оржеховська В. М., Кириленко С. В; [За заг. ред. д.п.н., проф. Оржеховської В. М.]. Кіровоград: Імекс ЛТД, 2014. 172с.

2.Додаткова

1. Бережна Таміла. Створення здорового середовища навчального закладу як шлях збереження і зміцнення здоров'я учнів. Рідна школа. 2012. №7. С. 44–47.
2. Волобуєва Тетяна. Здоров'язбережувальна технологія як система заходів з охорони та зміцнення здоров'я учнів. Рідна школа. 2012. №7. С.35–38.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. [2-е видання, доповнене]. Київ : «Академвидав», 2012. 352 с.
4. Келембет Людмила. Модель виховної системи загальноосвітнього навчального закладу: теоретичний аспект. Формування життєво компетентної особистості:

тенденції та перспективи: Матеріали обласної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 28–29 квітня 2011 року). Упорядники: Келембет Л. І., Фляк О. О., Риндич О. М. Івано-Франківськ: ОШПО, 2011. С. 49–54.

5. Коцур Надія. Формування здоров'язбережувального простору в загальноосвітніх навчальних закладах закладу. Рідна школа. 2012. №11. С. 60–65.

6. Кулик С. М. Психологічні особливості управління професійною адаптацією вчителів. Дис. канд. психол. наук: 19.00.05. Київ, 2004. 210 с.

7. Лосюк П. Регіональний етнографічний компонент у сучасній школі (на прикладі Гуцульського регіону). Снятин: ПрутПринт, 2007. 160 с.

8. Матковська О. П. Формування ціннісного ставлення до здоров'я в умовах "Школи активної спільноти". Варіативні моделі розвитку сільських загальноосвітніх закладів: тенденції, орієнтири, пошуки. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної електронної конференції 03–30 жовтня 2011 року. Донецьк : Витоки, 2011. С. 180–186.

9. Омельченко Світлана, Каліберда Любов. Здоров'язбережувальна педагогіка: сучасні тенденції та перспективи розвитку. Рідна школа. 2012. №7. С. 25–28.

10. Савченко Олександра. Моделювання розвитку сільської школи: досвід Всеукраїнського фестивалю-конкурсу. Рідна школа. 2007. С.3–6.

11. Словарь-справочник по социальной работе / под ред. Е.И. Холостовой. Москва : Юрист, 1997. 77. Словник основних термінів і понять з превентивного виховання / Під заг. Ред. Оржеховської В.М. Тернопіль, 2007. 200 с.

12. Словник основних термінів і понять з превентивного виховання/Уклад. В.М. Оржеховська, В.Є. Виноградова-Бондаренко, І.І. Доброскок. Переяслав-Хм., 2003. 64 с.

13. Смоляна Я. Просвітницький тренінг як метод формування критичного ставлення підлітків до засобів масової інформації. Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2005. 2. С.12-17.

14. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями / за редакцією професора А.Й. Капської. Київ : Центр навчальної літератури, 2003.

3.Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: URL: <http://www.osvita.ua/legislation/law/2231/> – Загол. з екрана.

2. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: URL: <http://www.osvita.ua/legislation/law/2235/> – Загол. з екрана.

3. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=laws/education/prof-tech/6/0001> – Загол. з екрана.

4. Національна доктрина розвитку освіти в Україні. [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: <http://osvita.in.ua/index.php?option>. Загол. з екрана.

5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>

6. Указ Президента України № 344/2013 "Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року".

регулюється Положенням про академічну доброчесність, запобігання та виявлення академічного плагіату, захист інтелектуальної власності та порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII [Стаття 42. Академічна доброчесність](https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-42.htm). https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-42.htm
2. [Кодекс академічної доброчесності](https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/normatyvno-pravova-baza/) https://ra.vnu.edu.ua/akademichna_dobrochesnist/normatyvno-pravova-baza/
3. [Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату](https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Polozhennya-pro-systemu-zapobigannya-ta-vyyavlenya-akademichnogo-plagiatu.pdf) [Додаток 1 та Додаток 3 до положення](https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Polozhennya-pro-systemu-zapobigannya-ta-vyyavlenya-akademichnogo-plagiatu.pdf) <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Polozhennya-pro-systemu-zapobigannya-ta-vyyavlenya-akademichnogo-plagiatu.pdf>
4. [Положення про захист інтелектуальної власності у ВНУ імені Лесі Українки](https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/Polozhennya-pro-zahyst-IV-u-SNU-1.pdf) <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/Polozhennya-pro-zahyst-IV-u-SNU-1.pdf>
5. [Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки](https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_poriadok_vyrishennia_konfliktnykh_sytuatsii.pdf). https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_poriadok_vyrishennia_konfliktnykh_sytuatsii.pdf

Додатки

Додаток А

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА КАРТА УЧНЯ

Клас _____
П.І.Б. дитини _____
Дата народження _____
Домашня адреса, телефон _____
Прізвище, ім'я та по батькові батьків (опікунів) _____
Сім'я: _____
(повна, неповна; з матір'ю, з батьком)

Рідні батьки (опікуни); сирота, напівсирота _____
Сприяє гармонійному психічному і фізичному розвитку (неблагополучна) _____
Кількість дітей у сім'ї _____
1/2/3/4 і більше _____
Соціально-побутові умови _____
Місце роботи батьків (опікунів), контактний телефон _____
Якщо не працюють, вказати причину _____
інвалід/пенсіонер/домогосподарка/безробітний _____
Якщо обидва батьки працюють за кордоном, хто займається доглядом та вихованням дитини на цей момент (вказати контактний телефон) бабуся (дідусь)/ тітка (дядько)/ знайомі тощо). _____
Дані про особливості перебігу психофізіологічного розвитку дитини _____

(Проходження вагітності, пологів у матері, дані про захворювання дитини в перший рік життя; особливості історії розвитку дитини (наявність психічних травм, важливих змін у житті дитини, важких захворювань). ' Стан здоров'я _____

(Здорова (стоїть на «Д» обліку), дитина з особливими потребами (вказати ваду розвитку).

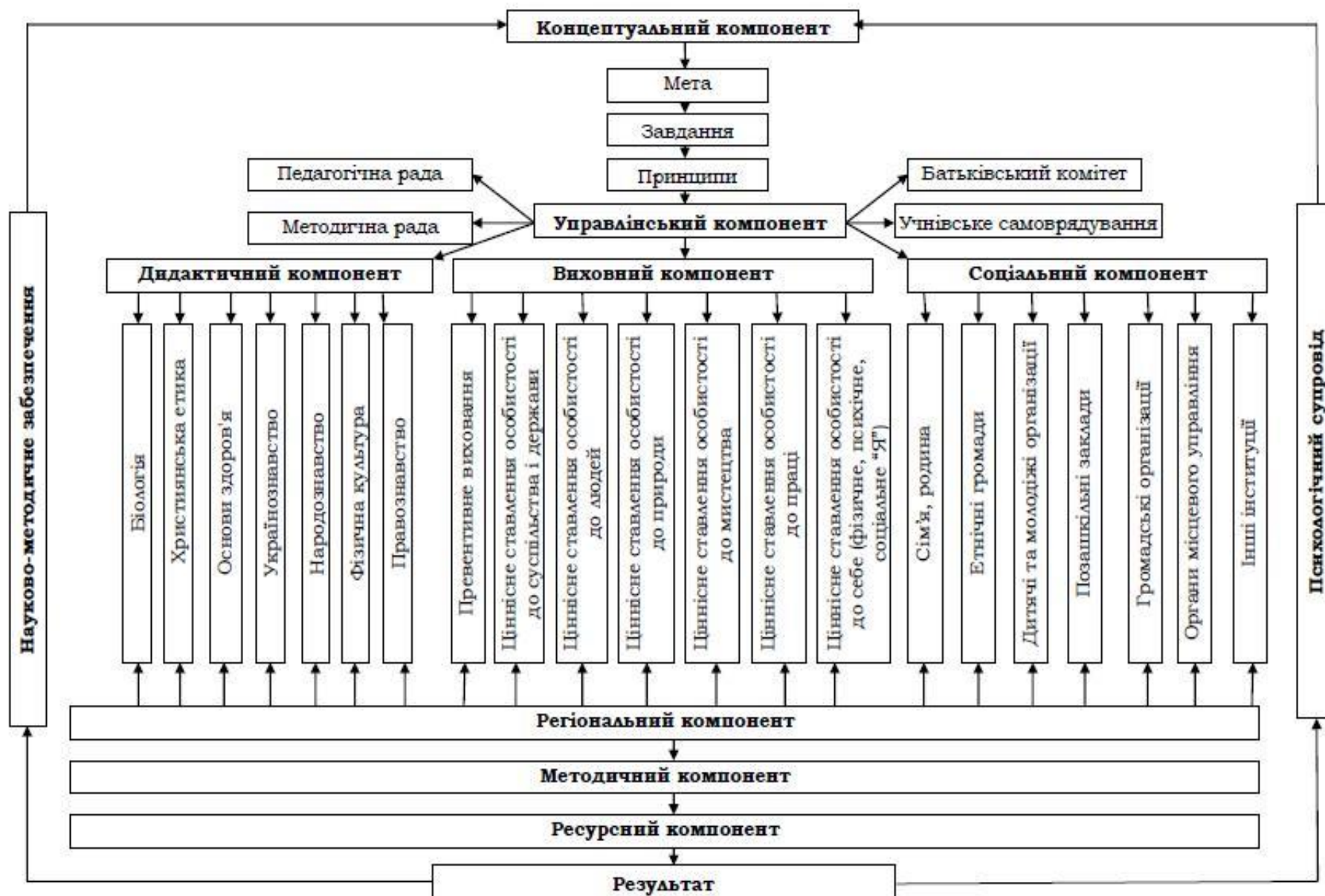
Психологічні показники (заповнюються у співпраці з психологом) (Тип темпераменту; особливості характеру, його акцентуації, загальний рівень психічного розвитку (норма, затримка, психофізичний інфантилізм, дисгармонія); особливості пізнавальних процесів; професійні інтереси; схильності, здібності; особливості поведінки, тип відхилень у поведінці).

Соціально-педагогічна характеристика

1. Соціальні шкідливості: _____
(Рання алкоголізація; нікотинова залежність, вживання токсичних і психотропних речовин; потяг до азартних ігор, потяг до асоціальних ігор; ранній сексуальний потяг, негативізм в оцінці явищ дійсності).

2. Відхилення в соціальній поведінці: _____
(Грубість, бійки, прогули, недисциплінованість, побиття слабких, вимагання, жорстоке ставлення до тварин, крадіжки, порушення суспільного порядку (облік і інспекції у справах неповнолітніх); немотивовані вчинки, втечі з дому).

Структурна модель виховної системи превентивного спрямування закладу освіти

Рекомендовані діагностичні методики

**Опитувальник діагностики агресивних
та ворожих реакцій людини Басса–Дарки**

Інструкція. Уважно прочитайте кожне висловлювання. Якщо воно підходить вам, поставте поруч знак “+” якщо не підходить, то “-”.

1. Часом я не здатен перебороти бажання заподіяти іншим шкоду.
2. Іноді пліткую про людей, яких не люблю.
3. Я легко дратуюсь, але швидко заспокоююсь.
4. Якщо мене ласкаво не попросять, я не виконаю прохання.
5. Я не завжди отримую те, що мені призначено.
6. Я знаю, що люди говорять про мене за моєю спиною.
7. Якщо я не схвалюю поведінку друзів, я даю їм це відчути.
8. Коли мені доводилося обдурювати кого-небудь, я відчував нестерпні докори сумління.
9. Мені здається, що я не здатен вдарити людину.
10. Я ніколи не дратуюся настільки, щоби розкидатися речами.
11. Я завжди поблажливий до чужих недоліків.
12. Якщо мені не подобається встановлене правило, у мене виникає бажання порушити його.
13. Інші вміють майже завжди користуватися сприятливими обставинами.
14. Я тримаюся насторожі з людьми, які ставляться до мене дещо ліпше, ніж я очікував.
15. Я часто не погоджуюся з людьми.
16. Іноді мене обтяжують думки, яких я соромлюсь.
17. Якщо хтось першим ударить мене, я не відповім йому.
18. Коли я дратуюся, грюкаю дверима.
19. Я куди дратівливіший, ніж здається оточуючим.
20. Якщо хтось вдає із себе начальника, я завжди роблю йому наперекір.
21. Мене трохи засмучує моя доля.
22. Я гадаю, що багато людей мене не люблять.
23. Я не зможу втриматися від суперечки, якщо люди не згодні зі мною.
24. Люди, що ухиляються від роботи, мусять почувати провину.
25. Той, хто ображає мене і мою сім'ю, напрошується на бійку.
26. Я не здатний на брутальні жарти.
27. Розлютовуюся, коли з мене насміхаються.
28. Коли люди вдають із себе начальників, я роблю все, щоб вони не зазнавалися.
29. Майже кожен тиждень я бачу когось, хто мені не до вподоби.
30. Досить багато людей задрять мені.
31. Я вимагаю, щоб люди поважали мене.
32. Мене пригнічує те, що мало роблю для своїх батьків.
33. Люди, які постійно знущаються з нас, варті того, щоб їх поставили на місце.
34. Я ніколи не буваю похмурих від злості.
35. Якщо до мене ставляться гірше, ніж я на те заслуговую, я не засмучуюсь.
36. Якщо хтось дратує мене, я не звертаю уваги.
37. Хоч я ніколи не показую цього, але мене іноді гризе заздрість.
38. Іноді мені здається, що з мене насміхаються.

39. Навіть якщо я гніваюся, то не вдаюся до лайки.
40. Мені хочеться, щоб мої гріхи пробачили.
41. Я рідко даю здачі, навіть якщо хтось і вдарить мене.
42. Коли виходить не по-моєму, я іноді ображаюсь.
43. Іноді люди дратують мене однією своєю присутністю.
44. Немає людей, яких би я по-справжньому ненавидів.
45. Мій принцип: “Ніколи не довіряти чужакам”.
46. Якщо хтось дратує мене, я готовий висловити все, що про нього думаю.
47. Я роблю багато такого, про що потім шкодую.
48. Якщо я роздратуюсь, я можу вдарити когось.
49. Із дитинства я ніколи не виявляв спалахів гніву.
50. Часто почуваю себе, мов діжка з порохом, що ось-ось вибухне.
51. Якби всі знали, що я відчуваю, мене б вважали людиною, з якою нелегко ладнати.
52. Я завжди розмірковую про те, які потаємні причини змушують людей робити приємне мені.
53. Коли на мене кричать, відповідаю тим самим.
54. Невдачі засмучують мене.
55. Я відчуваю страх не рідше й не частіше за інших.
56. Я можу пригадати випадки, коли я був настільки злий, що хапав першу-ліпшу річ.
57. Іноді я відчуваю, що готовий першим кинутись у бійку.
58. Іноді я відчуваю, що життя поводить мене зі мною несправедливо.
59. Раніше я думав, що більшість людей говорить правду, але зараз я не вірю в це.
60. Я лаюся тільки через злість.
61. Коли я роблю щось неправильно, то відчуваю докори сумління.
62. Якщо для захисту своїх прав мені слід використати фізичну силу, я вдаюся до неї.
63. Іноді я виражаю свій гнів тим, що грюкаю кулаком по столу.
64. Я буваю грубий з людьми, які мені не подобаються.
65. У мене немає ворогів, що хотіли б мені нашкодити.
66. Я не вмю поставити людину на місце, навіть якщо вона на це заслуговує.
67. Я часто думаю, що жив неправильно.
68. Я знаю людей, які здатні довести мене до бійки.
69. Я не засмучуюсь через дрібниці.
70. Мені рідко спадає на думку, що люди намагаються розлютити чи скривдити мене.
71. Я часто тільки вдаюся до погроз, а не збираюся їх реалізувати.
72. Останнім часом я став занудою.
73. Під час суперечки я часто підвищую голос.
74. Здебільшого я намагаюся приховувати своє негативне ставлення до людей.
75. Я ліпше поступлюся своїми принципами, ніж сперечатимусь.

Ключ до опитувальника

Фізична агресія: “Так”: 1, 25, 33, 48, 55, 62, 68. “Ні”: 9, 17, 41.

Непряма агресія: “Так”: 2, 18, 34, 42, 56, 63. “Ні”: 10, 26, 49.

Роздратування: “Так”: 3, 19, 27, 43, 50, 57, 64, 72. “Ні”: 11, 35, 69.

Негативізм: “Так”: 4, 12, 20, 23. “Ні”: 36.

Образа: “Так”: 5, 13, 21, 29, 37, 51, 58. “Ні”: 44.

Підозрілість: “Так”: 6, 14, 22, 30, 38, 45, 52, 59. “Ні”: 65, 70.

Вербальна агресія: “Так”: 7, 15, 23, 31, 46, 53, 60, 71, 73. “Ні”: 39, 66, 74, 75.

Почуття провини.: “Так”: 8, 16, 24, 32, 40, 47, 54, 61, 67.

Індекс ворожості: сума балів за шкалами “образа” і “підозрілість”.

Індекс агресивності: сума балів за шкалами “фізична агресія”, “роздратування” і “вербальна агресія”.

Шкала самооцінки (за Ч. Спілбергом)

Прочитайте уважно кожне з наведених текстових речень і закресліть ту цифру у стовпчиках таблиці справа, яка відповідає вашим звичайним відчуттям.

Запитання тривало не обмірковуюте: правильних і неправильних відповідей у даному випадку не існує.

№ п/п	Речення	Варіанти відповіді			
		Майже ніколи	Іноді	Часто	Майже завжди
1	Я відчуваю задоволення	1	2	3	4
2	Я швидко втомлююсь	1	2	3	4
3	Я можу швидко заплакати	1	2	3	4
4	Я волів би бути таким щасливим, як інші	1	2	3	4
5	Іноколи я програю через те, що не досить швидко приймаю рішення	1	2	3	4
6	Я відчуваю себе бадьорим	1	2	3	4
7	Я спокійний, холодний та зібраний	1	2	3	4
8	Очікування труднощів вельми непокоїть мене	1	2	3	4
9	Я занадто переймаюся життєвими дрібницями	1	2	3	4
10	Я цілком щасливий	1	2	3	4
11	Я беру все надто близько до серця	1	2	3	4
12	Мені бракує впевненості у собі	1	2	3	4
13	Я почуваю себе у безпеці	1	2	3	4
14	Я намагаюсь уникати критичних ситуацій і труднощів	1	2	3	4
15	У мене буває хандра	1	2	3	4
16	Я буваю задоволений	1	2	3	4
17	Будь-які дрібниці відволікають і нервують мене	1	2	3	4
18	Я так переймаюся своїми розчаруваннями, що потім в не зможу за них забути	1	2	3	4
19	Я врівноважена людина	1	2	3	4
20	Мене охоплює сильний неспокій, коли я думаю про свої справи і турботи	1	2	3	4

Підрахунок балів:

1) знайдіть суму відповідей на запитання 2, 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 20;

2) знайдіть суму відповідей на запитання 1, 6, 7, 10, 13, 16, 19.

Сума закреслених цифр за першою групою позицій шкали вивчає рівень тривожності:

до 30 – низький; 31–45 – помірний; 46 і вище – високий.

Значні відхилення від помірного рівня тривожності вимагають особливої уваги.

Високий рівень тривожності передбачає схильність до виникнення в людині етапу тривоги в ситуаціях оцінювання й компетентності (для школярів – оцінювання знань і поведінки). У цьому разі слід зменшити суб'єктивну значущість ситуації та завдань і перенести акцент на осмислення діяльності та формування почуття впевненості в успіху.

Низький рівень тривожності, навпаки, вимагає підвищення уваги до мотивації діяльності та підвищення почуття відповідальності. Проте, іноді дуже низький рівень тривожності у показниках тесту є результатом активного витіснення піддослідним високої тривоги з метою показати себе в найкращому світі.

Шкалу можна успішно використовувати з метою саморегулювання, управління собою і своїми вчинками та у психокорекційній діяльності.

Визначення типових способів реагування на конфліктну ситуацію (методика К. Н. Томаса)

За цією методикою можна виявити ступінь схильності піддослідного до суперництва та співробітництва в різних групах, до компромісів, уникнення конфліктів, чи, навпаки, до загострення їх, а також оцінити міру його адаптації до спільної діяльності.

Піддослідний повинен підкреслити або записати на аркуші літери “А” чи “Б”, які відповідають тому рішення, яке він вважає правильним.

1. А. Інколи я даю можливість іншим взяти на себе відповідальність за рішення спірного питання.

Б. Замість того, щоб обговорювати те, у чому ми не згодні, я намагаюся перевести увагу на те, з чим ми обидва згодні.

2. А. Я намагаюся знайти компромісне рішення .

Б. Я прагну владнати справу, враховуючи інтереси співбесідника і свої власні.

3. А. Зазвичай я наполегливо добиваюся свого.

Б. Інколи я жертвую власними інтересами задля інтересів іншої людини.

4. А. Я прагну знайти компромісне рішення.

Б. Я намагаюся не зачіпати почуттів іншої людини.

5. А. Полагоджуючи спірну ситуацію, я завжди прагну знайти підтримку іншої людини.

Б. Я намагаюся робити все, аби уникнути непотрібної напруги.

6. А. Я прагну добитися свого.

Б. Я прагну уникнути неприємностей для себе.

7. А. Я намагаюся відкласти рішення спірного питання з тим, щоб згодом розв'язати остаточно.

Б. Я вважаю за можливе у чомусь поступитися, аби досягти чогось іншого.

8. А. Як правильно, я наполегливо прагну добитися свого. Б.

Передусім я прагну визначити зміст спірних питань.

9. А. Я вважаю, що не завжди треба хвилюватися з приводу суперечностей, що виникли.

Б. Я докладаю зусилля для досягнення своєї мети.

10. А. Я твердо прагну досягти своєї мети.

Б. Я намагаюся знайти компромісне рішення.

11. А. Насамперед я намагаюся чітко визначати зміст спірних питань. Б.

Я намагаюся знайти компромісне рішення.

12. А. Я визнаю за краще не обирати позиції, яка може спричинитися до суперечки.

Б. Я даю можливість іншому в чомусь залишитися при своїй думці, якщо він також іде мені на зустріч.

13. А. Я пропоную середню позицію.

Б. Я наполягаю, щоб все було зроблено по-моєму.

14. А. Я повідомляю іншому свою точку зору і цікавлюсь його думкою. Б.

Я прагну продемонструвати іншому логіку і перевагу моїх поглядів.

15. А. Я намагаюся заспокоїти іншого і зберегти наші взаємини.

Б. Я прагну зробити все необхідне для того, щоб уникнути напруги у взаємостосунках.

16. А. Я намагаюся не зачіпати почуттів іншого.

Б. Як правило, я прагну переконати іншого у перевагах моєї позиції.

17. А. Як правило, я наполегливо намагаюся досягти свого.

Б. Я прагну зробити все, щоб уникнути непотрібної напруги.

18. А. Якщо це зробить іншого щасливим, я дам йому можливість наполягти на своєму.

Б. Я дам іншому можливість залишитися при своїй думці, якщо він також іде мені назустріч.

19. А. Передусім намагаюся визначити зміст спірних питань.

Б. Я волію відкласти вирішення спірних питань для того, щоб із часом розв'язати їх остаточно.

20. А. Я намагаюся негайно подолати наші суперечності.

Б. Я прагну знайти оптимальне поєднання переваг і втрат для нас обох.

21. А. Під час переговорів я прагну бути уважним до іншого.

Б. Я завжди прагну до прямого обговорення проблеми.

22. А. Я намагаюся знайти середину між моєю позицією та позицією іншої людини.

Б. Я відстоюю власну позицію.

23. А. Як правило, я дбаю про задоволення бажань кожного з нас.

Б. Іноді даю можливість іншим взяти на себе відповідальність за розв'язання спірного питання.

24. А. Якщо позиція іншого здається йому вагомим, я прагну піти йому назустріч.

Б. Я намагаюся переконати іншого піти на компроміс.

25. А. Я прагну переконати іншого в тому, що я маю рацію.

Б. Під час переговорів я намагаюся бути уважним до аргументів іншого.

26. А. Як правило, я пропоную середню позицію.

Б. Я майже завжди прагну задовольнити інтереси кожного з нас.

27. А. Дуже часто я прагну уникнути суперечок.

Б. Якщо це зробить іншого щасливим, я дам йому можливість наполягати на своєму.

28. А. Як правило, я наполегливо прагну досягти свого.

Б. Полагоджуючи спірну ситуацію, я намагаюся знайти підтримку в іншого.

29. А. Я пропоную середню ситуацію.

Б. Вважаю, що не завжди потрібно хвилюватися через виникнення розходжень.

30. А. Я намагаюсь не зачіпати почуттів іншого.

Б. Я завжди обираю таку позицію у суперечці, яка дає змогу спільними зусиллями досягти успіху.

Ключ до тесту

№ п/п	Суперництво	Співробітництво	Компромiс	Уникнення	Поступливість
1				А	Б
2		Б	А		
3	А				Б
4			А		Б
5		А		Б	
6	Б			А	
7			Б	А	
8	А	Б			
9	Б			А	
10	А		Б		
11		А			Б
12			Б	А	
13	Б		А		
14	Б	А			
15				Б	А
16	Б				А
17	А			Б	
18			Б		А
19	А			Б	
20	А	Б			
21	Б			А	
22	Б		А		
23		А		Б	
24			Б		А
25	А				Б
26		Б	А		
27					
28	А	Б			
29			А	Б	
30		Б			А

По кожному із п'яти розділів опитувальника підраховують кількість відповідей, які збігаються із "ключем". Отримані результати порівнюють між собою для виявлення тих форм соціальної поведінки в ситуації конфлікту, до яких найбільш схильний піддослідний, а також тенденцій організації взаємин у складних умовах.

Соціометричний метод (вивчення міжособистісних стосунків у групі)

Членами групи пропонується відповісти на запитання, які дають змогу виявити їхні симпатії та антипатії один до одного, до лідерів, членів групи, яких

група не приймає. Дослідник зачитує два запитання і дає таку інструкцію: напишіть на папірцях під цифрою 1 прізвище члена групи, якого ви вибрали б у першу чергу, під цифрою 2 – кого б ви вибрали, якби не було першого, під цифрою 3 – кого б ви вибрали, якби не було б першого і другого. Потім дослідник запитує запитання про особисті стосунки і так само проводить інструктаж.

З метою підтвердження вірогідності відповідей дослідження може проводитися в групі кілька разів. Для повторного дослідження беруться інші запитання.

Запитання до вивчення ділових стосунків:

1. а) кого зі своїх товаришів по групі ви попросили б у разі необхідності надати вам допомогу в підготовці до занять (в першу, другу, третю чергу)?

б) кого зі своїх товаришів по групі ви не хотіли б просити про допомогу у підготовці до занять?

2. а) з ким з товаришів по групі ви поїхали б у тривале службове відрядження? б) кого з членів своєї групи ви не взяли б у службове відрядження?

3. а) хто з членів групи краще виконує обов'язки старости (профорга)?

б) Кому з членів групи найважче буде виконувати обов'язки старости (профорга)?

Запитання для вивчення особистих стосунків:

1. а) до кого в своїй групі ви звернулися б за порадою у важкій життєвій ситуації?

б) з ким із групи вам не хотілося б ні про що радитися?

2. а) якби всі члени вашої групи жили в гуртожитку, з ким із них вам хотілося б поселитися в одній кімнаті?

б) якби всю вашу групу переформували, кого з членів ви не хотіли б залишити в своїй групі?

3. а) кого з групи ви запросили б на день свого народження?

б) кого з групи ви не хотіли б бачити на своєму дні народження?

Оброблення результатів:

Одержані дані обробляють двома графічними способами, що доповнюють один одного: 1) таблиці результатів; 2) соціограми.

Таблиці результатів. їх заповнюють у першу чергу, окремо за діловими та особистісними стосунками.

За вертикаллю записують згідно з їхніми номерами прізвища всіх членів групи, яка вивчається, за горизонталлю – лише їхні номери. На відповідних перетинах цифрами +1, +2, +3 позначають тих, кого обрав кожен піддослідний у першу, другу, третю чергу цифрами -1, -2, -3 – тих, кого піддослідний не обрав у першу, другу і третю чергу.

Взаємний позитивний або негативний вибір обводиться у таблиці кружечком (незалежно від черговості вибору). Після занесення позитивних і негативних виборів до таблиці, треба підрахувати за вертикаллю алгебраїчну суму всіх одержаних кожним членом групи виборів (сума виборів). Потім слід підрахувати:

у першу чергу дорівнює +3 балам (-3), у другу +2 (-2), в третю +1 (-1). Після цього підраховують загальну алгебраїчну суму, що і визначає статус кожного члена у групі.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРЕВЕНТИВНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ (проект)

Актуальність психологічного супроводу освітнього процесу зумовлена новими соціальними вимогами, відповідними стратегічними змінами в розвитку освіти України. Забезпечуючи психологічну складову організації освітнього середовища, психолог працює над забезпеченням умов, які сприяли б розвитку індивідуальності кожної дитини, збереженню її здоров'я, формуванню в неї готовності до самостійного життя.

Мета превентивного виховання в освітньому закладі:

формування здорового способу життя, зміцнення і збереження фізичного й психічного здоров'я дітей та молоді, свідомого ставлення до обов'язків, прав і відповідальності перед законом за свої дії.

Завдання:

створення комфортного здоров'язбережувального освітнього середовища;

формування здорової, творчої, соціально адаптованої особистості – активного громадянина України;

підвищення рівня обізнаності здобувачів освіти у правовій освіті, з проблематики ВІЛ/СНІДу, шкідливих звичок;

виховання в учнів високих моральних цінностей, які є головним чинником вибору способів поведінки;

оволодіння дітьми умінь та навичок ефективного спілкування та аналізу своїх стосунків з оточуючими;

підвищення обізнаності батьків щодо формування засад здорового способу життя, зміцнення та збереження фізичного й психічного здоров'я дітей, свідомого їх ставлення до обов'язків, прав та відповідальності перед законом за свої дії.

Психологічна служба закладу здійснює психологічний та соціально-педагогічний супровід освітнього процесу за такими напрямками:

1. Психолого-педагогічна діагностика учнів та сприяння їх адаптації до нових соціальних умов, виявлення різних форм девіантної поведінки.

2. Консультативно-методична допомога всім учасникам освітнього процесу питань виховання та розвитку учнів.

й Просвітницько-профілактична робота щодо формування в учнів орієнтації на здоровий спосіб життя та захист психічного здоров'я, профілактику негативних явищ, підвищення психологічної культури в закладі у сім'ї.

4. Здійснення психолого-педагогічних заходів щодо корекції відхилень у психофізичному й інтелектуальному розвитку і поведінці, схильності до залежностей та правопорушень, подолання різних форм девіантної поведінки, формування соціально корисної життєвої позиції.

5. Забезпечення та захист прав дітей, представлення їх інтересів у різних соціальних та правових установах; налагодження роботи з органами місцевого самоврядування, службою у справах сім'ї та молоді для здійснення соціально-психологічного супроводу дітей (сімей), які перебувають у складних життєвих обставинах, дітей “групи ризику”.

У роботі психолог спрямовує головні зусилля на просвітницько-профілактичну роботу, яка допомагає виробити імунітет до негативних впливів соціального середовища. При цьому робота в цьому напрямку дає можливість об'єднати інформацію економічного, правового, психолого-педагогічного, медичного, інформаційно-освітнього характеру з формування позитивних соціальних настанов, запобігання вживанню наркотичних речовин, різному прояву деструктивної поведінки, відвернення суїцидів та формування навичок безпечних статевих стосунків.

Форми просвітницько-профілактичної роботи в освітньому закладі, організовані для здобувачів освіти, педагогів, батьків соціально-психологічною службою:

з дітьми:

- залучення учнів до роботи в гуртках, секціях ;
- факультативні курси з психології: “Психологічний розвиток особистості молодшого підліткового віку” (5 клас), “Аранжування особистості” (6 клас), “Настає час вибору” (7-8 класи), “Життєва компетентність особистості” (10–11 класи);
- спільні з психологом уроки “Основи здоров’я”, “Християнська етика” (учні 1–11 класів);
- години психолога: “Я – частина нашого класу”, “Емпатія – основа взаємодії”, “Безпека спілкування в Інтернеті”, “Психологічне маніпулювання. Коли воно виникає?”, “Деструктивні організації, засади тиску в культових групах”, “Тютюнопаління. Чи круто курити?”, “Асертивна поведінка”, “Коли нас ображають? Коли ми ображаємось?”, “Я – звернення”, “Правда та міфи про алкогольну залежність. Маніпуляція свідомістю в ЗМІ”, “Коли батьки мене не розуміють...”, “Дитяча праця. Небезпечні наслідки торгівлі людьми”, “Життєві цінності. Життя як цінність” та ін.;
- профілактичні бесіди “Право на власну думку”, “Як сказати “Ні!” і не втратити друзів” та ін.;
- виступи агітбригад (“Ми – за здоровий спосіб життя”, “Обізнаний – значить озброєний”);
- тижні основ безпеки життєдіяльності (двічі на рік – жовтень, квітень);
- тиждень права (грудень , щорічно);
- всеукраїнська акція “16 днів проти насильства” (щорічно);
- перегляд соціальних роликів та фільмів з наступним обговоренням;
- учнівські проекти “Моє життя – мій вибір”, “Права дітей очима дітей”;
- індивідуальні бесіди та консультування за запитом;
- періодичний випуск настінного інформаційного стенду “Психолог інформує” на теми: “Конвенція ООН”, “Як допомогти дитині у приготуванні уроків», “Як зберегти у дитини інтерес до школи” та ін.;

з батьками:

- батьківські збори “Як допомогти дитині стати успішною”, “Що про вас запам’ятають діти” та ін. ;
- психологічні лекторії “Батьки, нам – 13. Давайте дружити!”, “Психологічні особливості підліткового віку”, “Небезпеки в Інтернеті”, “Підлітковий максималізм: плюси та мінуси” та ін.;

- психологічні тренінги: “Психологічна абетка”, “Батьки і діти – партнери у спілкуванні”;
- індивідуальні та групові консультування за запитом.

з педагогічним колективом:

- виступи на педрадах, інструктивно-методичних нарадах: “Насильство та етапи особистісного розвитку. Психологічні наслідки насильства”, “Духовно-моральні цінності дітей шкільного віку” та ін.;
- ознайомлення із психологічною літературою;
- психолого-педагогічні семінари: “Професійне здоров’я педагога як ресурс професійно-особистісного розвитку”, “Конфлікти в шкільному середовищі: причини виникнення та шляхи розв’язання”;
- індивідуальні консультації за запитом;
- тренінг “Вперед! Тільки вперед” або подорож мого життя”.

СХЕМА АНАЛІЗУ ОСОБЛИВОСТЕЙ І НЕДОЛІКІВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

I. Загальна характеристика сім'ї:

1. Склад сім'ї: повна, формально повна, неповна.
2. Характеристика сім'ї: гармонійна, проблемна (конфліктна, антипедагогічна, асоціальна, аморальна).
3. Типовий стан сім'ї: – емоційний комфорт; – тривожність; – емоційно-психологічний дискомфорт і нервово-психічне напруження.
4. Стиль сімейного виховання: ліберальний, демократичний, авторитарний, нестійкий.
5. Порушення сімейного виховання: – домінуюча гіперпротекція; – потураюча гіперпротекція; – гіперпротекція; – емоційне викладання; – жорстка поведінка; – підвищена моральна відповідальність.
6. Ставлення до школи: підтримують тісний зв'язок, підтримують контакти епізодично. Зв'язки мають випадковий характер, батьки уникають контактів, протидіють шкільному вихованню.

II. Особливості сімейного виховання:

1. Батьки створюють умови для правильного розвитку дитини: – нормальні житлово-побутові умови; – організація місця для занять; – створення домашньої бібліотеки; – наявність ігрових куточків; – контроль за дотриманням санітарно-гігієнічного режиму.
2. Батьки розвивають пізнавальні інтереси дитини: – разом з дітьми слухають радіопередачі; – дивляться й обговорюють телепередачі; – читають книжки, обговорюють їх зміст; – ходять з дітьми до театру; – відвідують кіно; – заохочують улюблені заняття дитини.
3. Батьки надають допомогу в навчанні, організації домашньої навчальної праці.
4. Діти мають конкретні трудові обов'язки в сім'ї.
5. Батьки виконують рекомендації педагогів щодо виховання дитини. Батьки бачать недоліки у вихованні своїх дітей.
6. Сім'я допомагає педагогу в організації навчально-виховної роботи. 8. Батьки справляються із вихованням дитини.

III. Недоліки сімейного виховання (назва).

1. Причини недоліків (відповідне підкреслити): – неблагополуччя сім'ї (мікроклімат, здоров'я); – відсутність єдиних вимог; – незнання психологічних особливостей своєї дитини; – низький освітній, культурний, психолого-педагогічний рівень батьків; – відсутність контролю, бездоглядність, психічна деривація дитини; – використання антипедагогічних заходів впливу; – неправильне оцінювання дитини, її ідеалізація; – невиконання рекомендацій педагога; – невіра у можливості дитини, у свої сили; – переоцінювання виховних можливостей сім'ї; – інші причини (вказати які).

**ПРОФЕСІОГРАМА ПСИХОЛОГА В РОБОТІ З ПЕДАГОГІЧНО
ЗАНЕДБАНИМИ ДІТЬМИ**

- Вести банк даних (картотеку) про дітей, схильних до правопорушень.

№п.п.	Прізвище, ім'я, по батькові	Рік народження	Клас	Дата постановки на облік	Причина постановки на облік	На який облік поставлено	Зайнятість в гуртках	Упішність	ППШ батьків

2. залучати важковиховуваних підлітків до роботи в гуртках, творчих об'єднаннях, спортивних секціях, клубах за інтересами школи, позашкільних закладах, місцем проживання.
3. Вести облік зайнятості учнів в гуртках, клубах, секціях.
4. залучати важковиховуваних підлітків до участі до діяльності комісії дисципліни та правопорядку шкільного учнівського самоврядування.
5. залучати важковиховуваних підлітків до участі у різних акціях милосердя, добродійних акціях, позакласних виховних заходах.
6. Спільно з класними керівниками брати участь у проведенні рейдів-перевірок дотримання важковиховуваними підлітками режиму дня та правил для учнів.
7. Спільно з класним керівником здійснювати контроль за організацією вільного часу важковиховуваними підлітками.
8. Вести індивідуальну роботу зі школярами, схильними до правопорушень.
9. брати участь в роботі шкільного штабу профілактики правопорушень серед неповнолітніх.
10. Співпрацювати з соціальними інституціями регіону (комісією в справах неповнолітніх і кримінальною міліцією та ін.) з метою підвищення ефективності правовиховної роботи та у превенції правопорушень.